

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 211/2021-36

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Jany Laššákovej a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpenej matkou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], ako zákonnou zástupkyňou, [REDAKOVANÉ], právne zastúpených Mgr. Pavlom Karmanom, advokátom, Mariánske námestie 29/6, Žilina, proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 36 Tk 4/2019 a jeho opatreniam z 26. júna a 28. augusta 2020, ako aj uzneseniam z 24. júla a 25. septembra 2020 a tiež aj postupu a uzneseniu Krajského súdu v Žiline z 23. júna 2020 v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Tos 54/2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 26. augusta 2020, rozšírenou 24. októbra 2020 a 24. februára 2021, domáhala vyslovenia porušenia svojich základných práv na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia podľa čl. 16 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy, na zachovanie ľudskej dôstojnosti podľa čl. 19 ods. 1 ústavy, na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj svojich práv podľa čl. 5 ods. 1 a 3 na urýchlené rozhodnutie vo väzobnej veci a na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práv na obhajobu podľa čl. 6 ods. 3 písm. b) a d) dohovoru a súčasne

tiež práv podľa čl. 3 ods. 1 a čl. 37 písm. a), b) a d) a čl. 40 ods. 1, 2 písm. b) a d) bodu II, III a VII Dohovoru o právach dieťaťa opatreniami, uzneseniami ako aj rozsudkom prvostupňového súdu a uznesením odvolacieho súdu označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie krajského súdu zrušiť a požaduje, aby ústavný súd prikázal krajskému súdu sťažovateľku „ihneď prepustiť z väzby na slobodu“. Obdobne požaduje, aby ústavný súd dočasným opatrením uložil okresnému súdu do právoplatného rozhodnutia vo veci samej, aby ju prepustil z väzby na slobodu.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutých opatrení a rozhodnutí všeobecných súdov vyplýva nasledovný stav veci:

3. Sťažovateľka vystupuje v trestnom konaní pred okresným súdom ako obžalovaná vo veci kvalifikovanej ako obzvlášť závažný zločin vraždy podľa § 145 ods. 1 a 2 písm. b) a c) Trestného zákona. Sťažovateľka spáchanie skutku, ako je uvedený v obžalobe Krajskej prokuratúry v Žiline (ďalej len „krajská prokuratúra“) z 13. novembra 2019, od začiatku popiera a tvrdí, že je nevinná.

4. Sťažovateľka bola vzatá do väzby ešte v júni 2019 z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku a k 28. augustu 2020 jej väzba trvá už 465 dní, z toho od podania obžaloby trvá už 287 dní a v súčasnosti trvá už 21 mesiacov.

5. Sťažovateľka v priebehu konania viackrát požiadala o prepustenie z väzby z dôvodu, že je nezákonná, ale jej žiadostiam nebolo vyhovené. Návrh na prepustenie z väzby a návrh na nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka podala 20. mája 2020, o ktorom okresný súd uznesením č. k. 36 Tk 4/2019 z 29. mája 2020 rozhodol tak, že žiadosť sťažovateľky o prepustenie z väzby na slobodu zamietol. Súd tiež zamietol žiadosť sťažovateľky o nahradenie väzby a rozhodol, že sa jej väzba nenahradzuje dohľadom probačného a mediačného úradníka. Proti tomuto uzneseniu podala sťažovateľka sťažnosť, o ktorej rozhodol krajský súd napadnutým uznesením tak, že jej sťažnosť zamietol ako nedôvodnú.

6. Opatreniami a uzneseniami okresného súdu prijatými na hlavných pojednávaniach boli zamietnuté námietky obhajcu sťažovateľky, že súd nemôže vykonať znalecký posudok znalca – súdneho lekára [REDAKOVANÉ], ktorý za svoj základ vzal výstupy z nezákonne vykonanej prehliadky vykonanej na jej tele iba mužmi. Pre takéto rozhodnutie okresného súdu bolo zrejme dostačujúce vyjadrenie prokurátora, že nešlo o zásah do jej intimity, keďže sa prehliadali iba ruky. Iné odôvodnenie uznesenia, ktorým podľa § 273 ods. 2 Trestného poriadku jej námietku zamietol, sa nedozvedela. Okresný súd súčasne umožnil strane obžaloby v tak zásadnej časti konania, ako je dokazovanie výsluchom znalcov z odboru zdravotníctva, odvetvia súdneho lekárstva, aby jej na hlavnom pojednávaní asistoval odborný konzultant obžaloby [REDAKOVANÉ], čo odôvodňuje predsedníčka senátu znením § 151 ods. 1 Trestného poriadku s dodatkom, že prokurátor je orgánom činným v trestnom konaní. Súčasne okresný súd neumožnil pripustiť asistenciu obhajcom obstaraného odborného konzultanta, pretože obhajoba nie je orgánom činným v trestnom konaní.

II.

Argumentácia sťažovateľky

7. Sťažovateľka namieta postup znalca vo vzťahu k jej osobe, ktorý procesne neprípustným a v podstate ľstivým spôsobom získal od nej informácie vedúce k získaniu dôkazného materiálu, hoci sa neskôr dozvedela, že k tomu ju mohol donútiť jedine policajt, a to len po príslušnom poučení a minimálne za upovedomenia obhajcu, ktorý o tomto tiež nevedel. Žiadny procesný úkon prehliadky tela v súvislosti s vyhotovením uvedeného znaleckého posudku sa nekonal. Sťažovateľka tak bola vlastne vmanévrovaná do pozície, že nevedome prispela k vlastnému sebaobviňovaniu, čo je zakázané. Praxou ustálený procesný dôkazný princíp, že otrávený strom môže plodiť len otrávené ovocie, platí o to viac, keď k uvedenému pristupuje aj popísaný chúlостivý rozmer, a že ide o dokazovanie v trestnom konaní, ktoré podlieha vždy prísrnemu meradlu zákonnosti. Týmto konaním došlo k porušeniu jej základného práva na nestranný a spravodlivý proces a práva na rovné postavenie pred súdom a s tým spojenej zásady rovnosti zbraní.

8. Sťažovateľka brojí aj proti postupu, keď na hlavnom pojednávaní bol prítomný „odborný konzultant obžaloby“, proti ktorému nemala možnosť podať opravný prostriedok (k tomuto opatreniu okresný súd len krátko uviedol, že takýto postup pripúšťa § 151 ods. 1 Trestného poriadku a ide o bežný postup. Okresný súd prijal podľa sťažovateľky do súdneho spisu „Opatrenie prokurátora krajskej prokuratúry“, čím následným opatrením okresného súdu došlo k porušeniu rovnosti strán a porušeniu kontradiktórnosti trestného konania pred súdom. Rovnako tiež brojí proti uzneseniu okresného súdu, kde rozhodoval o námietke obhajoby vo vzťahu získania nezákonných dôkazov, ktorým malo byť podanie znaleckého posudku a výsluch znalca tak, že jej nevyhovelo, a tento nezákonný dôkaz napokon vykonal.

9. Z vecného hľadiska, ak sa má vykonať prehliadka tela, tak je jedno aká časť tela sa prehliada, či ide o viditeľné alebo intímne partie tela. Ak zákonná úprava upravuje, že telo má byť prehliadnuté osobou rovnakého pohlavia, tak to je zásadný princíp, kde okrem prehliadky vykonanej lekárom žiadne iné alternatívy alebo nejaké účelové selektovanie, o aké časti tela ide, zákon nepripúšťa. Navyše, sťažovateľka mala pri uvedenej prehliadke tela strpieť aj vzatie sterov z predkolení, čo bez zoblečenia nohavíc zjavne nebolo možné. Pokiaľ policajti podpismi v zápisnici potvrdili, že stery z predkolení vzali a neskôr aj s nimi ďalej pracovali, tak je zrejmé, že aspoň zoblečiť jej nohavice museli. Do pozornosti ústavnému súdu dáva sťažovateľka ešte aj to, že zápisnicu nedostala podpísať s ohľadom na zranenie jej rúk, hoci už odvtedy pretrváva dôvodná obava, že by ďalej mohla páchať trestnú činnosť, čo bol a je jediný dôvod jej väzby ako mladistvej. Sťažovateľka je toho názoru, že vykonávať dôkazy možno iba z podkladov, ktoré sú v spise získané zákonným spôsobom, a nie z tých, ktoré boli vykonané v rozpore so zákonom. Okresný súd pri vykonávaní tohto dôkazu nerešpektoval jej ústavné právo na ľudskú dôstojnosť a na nedotknuteľnosť jej osoby, keď vykonaním výsluchu znalca po zamietnutí námietky obhajoby pokračoval vo vykonávaní a podávaní dôkazu znaleckým posudkom a výsluchom jeho zhotoviteľa. Napokon znalec sám potvrdil, že aj ďalšiu časť posudku vykonal iba z dôkazov, ktoré neboli obstarané v prípravnom konaní policajtom, ale ním samotným, navyše bez akejkoľvek zápisnice.

10. Sťažovateľka je toho názoru, že konajúci súd aj po podaní obžaloby nevníma prokurátora ako stranu konania, s ktorou má jej obhajoba dostupnými právnymi prostriedkami súperiť a obhajovať jej nevinu, ale poskytuje iba prokurátorovi taký procesný a dôkazný komfort, ako mal v štádiách predsúdneho konania, a jej ako obžalovanej takúto možnosť odopiera. To vníma sťažovateľka ako nerovné a nekorektné odopretie zásady zachovania rovnosti zbraní v trestnom konaní.

11. Sťažovateľka vytyka okresnému súdu aj krajskému súdu, že vo svojich rozhodnutiach nevykonali test proporcionality väzby, čím porušili jej označené práva. Za najpodstatnejšie porušenie považuje skutočnosť, že aj keď znalecké dokazovanie zabezpečené orgánmi činnými v trestnom konaní jasne uvádzali, že nie je vôbec agresívna a jej pobyt na slobode nepovažujú za nebezpečný pre spoločnosť, a aj preto nenavrhujú uloženie žiadneho ochranného opatrenia, všeobecné súdy sa týmito závermi znalcov neriadili a nezohľadnili ňou ponúknutú náhradu väzby prostredníctvom dohľadu probačného a mediačného úradníka, ako aj nedostatočne sa venovali v tejto časti jej argumentom uvedeným v žiadosti o prepustenie z väzby. V tejto súvislosti poukazuje najmä na to, že *„väzba mladistvého je subsidiárna a má byť okrem primeranosti riadená aj princípom zdržanlivosti, teda uplatnená ako úplne posledné riešenie (ultima ratio), a to po tak krátku dobu ako to len ide resp. je potrebné (viď rozsudok ESLP Nart proti Turecku“*. Na základe uvedených skutočností sťažovateľka tiež žiada, aby ústavný súd vyhodnotil jej väzbu ako nezákonnú a neústavnú.

12. Sťažovateľka upriamuje pozornosť na to, že prokurátor má v konaní pred súdom podľa § 10 ods. 11 Trestného poriadku postavenie jednej zo strán konania (rovnako ako obžalovaná, poškodený a zúčastnená osoba) a v tomto štádiu konania po podaní obžaloby už nemá oprávnenie vydávať vlastné opatrenia, a to v súlade s § 2 ods. 14 Trestného poriadku. Okresný súd podľa jej názoru nemal akceptovať opatrenie krajskej prokuratúry na č. 1. 2348 vydané po podaní obžaloby, ktorým umožnil jej konzultantovi oboznámiť sa s obsahom vyšetrovacieho spisu, obžaloby a zápisnicami z hlavných pojednávaní konaných 9. januára 2020 a 20. februára 2020. Skutočnosť, že na týchto pojednávaniach, z ktorých bola verejnosť vylúčená, odborný konzultant stanovil aj okruh otázok a sedel vedľa prokurátora a minimálne neverbálne reagoval na výpoveď a výsluch znalca, je podstatnou vadou konania a rovnako v sebe nesie prvok porušenia rovnosti strán v konaní, pretože jej obhajoba takúto možnosť v konaní nemala. Uvedená vada navodzuje podobnú situáciu, ktorú v kauze „Bönisch proti Rakúsko“ judikoval Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), keď považoval výhody znalca ustanoveného do konania štátom, ktorý mal na rozdiel od znalca obhajoby právo byť prítomný na úkonoch a klásť otázky za taký prvok nerovnosti, ktorý degradoval proces na nespravodlivý a porušujúci princíp rovnosti zbraní, čím došlo aj k porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. d) dohovoru a práva podľa čl. 3 ods. 1, čl. 40 ods. 1 a 2 písm. b) bodu III Dohovoru o právach dieťaťa.

13. Porušenie svojich základných práv na súdnu ochranu a na obhajobu, ako aj iných označených práv vidí sťažovateľka napokon v tom, že príprava jej obhajoby bola zmarená i tým, že obhajobe a jej *«nebola daná možnosť poznať skutok kladený mi za vinu a tým súčasne ani nebola daná príležitosť ju riadne a účinne obhajovať. Pokiaľ sa opäť vrátíme k téze, že skutok nie je nič iné ako konanie, pokiaľ je pokryté zavinením páchatel'a, tak v podanej obžalobe chýba aj zavinenie ako také. Totiž spôsobiť nejaké napr. porezanie na rukách či nejaké škrabance, citované ako následok v skutkovej vete, sa dajú teoreticky spôsobiť aj z nedbanlivosti, alebo v rámci*

nutnej obrany, či aj za akýchkoľvek iných trestnoprávne významných ale aj celkom bezvýznamných okolností. Takto v obžalobe vymedzený skutok navyše nedáva žiadnu odpoveď k záveru o druhu zavinenia, ktoré sa bez definovania konania v skutku nedá ani odhadnúť. Vezmúc zase do úvahy, že zavinenie je subjektívny vzťah páchatel'a k jeho vlastnému konaniu (alter. opomenutiū pri omis.), tak ako možno takýto vzťah posudzovať vo vzťahu k ničomu, čo ani nie je z obžaloby známe. Prakticky sa to ukázalo aj v doterajšom priebehu hlavných pojednávaní kedy napr. znalecký posudok o pitve mŕtvoly bol vypracovaný v prípravnom konaní, teda ku skutku z uznesenia o obvinení sťažovateľky, ale znalec na súde vlastne už vypovedal k inému skutku z obžaloby. Toto je taký nesúlad, ktorý vlastne rozdeľuje trestné konania na dve akoby časti, ktorej chýba zásadné prepojenosť v totožnosti skutku, čo sa tiež odzrkadľuje aj v limitoch účinnej obhajoby. Za takýchto okolností je pre obhajobu problematické formulovať v rámci výsluchov otázku, keď v obžalobe nie je skutok kladený mi za vinu riadne vymedzený. V tejto súvislosti je potrebné upozorniť na dodatočné doplnenie „kuchynského noža s farebnou rukoväťou s celkovou dĺžkou cca 250 mm a dĺžkou čepele cca 145 mm,“ do obžaloby oproti pôvodne vznesenému obvineniu, pretože do doručenia obžaloby sťažovateľke a jej obhajcovi, nemali títo nijaký dôvod sústreďovať svoju obhajobu a nejakú prípadnú obranu vo vzťahu k opísanému ďalšiemu nožu. Navyše bol tento ďalší nôž, ktorý v obvinení nikdy nefiguroval a preto nebol predmetom obhajoby, ešte zjavne zakomponovaný do skutku kumulatívne, teda že sa mali obidva súčasne podieľať na opakovanom vzniku následkov, bez stotožnenia, ktorým nožom ktorý konkrétny následok vznikol.».

14. Krajský súd síce konštatoval, že v konaní vo veci samej okresný súd nekoná urýchlene, ale výrok o väzbe k tomuto odôvodneniu už nezmenil (sťažovateľka podotýka, že „aj rozhodnutie o prepustení z väzby resp. jej nahradení trvalo u mňa mladistvej obžalovanej... spolu 34 dní“).

15. Okresný súd o ďalšej žiadosti sťažovateľky z 18. septembra 2020 o prepustenie z väzby na slobodu a nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka na hlavnom pojednávaní konanom 25. septembra 2020 uznesením rozhodol, že jej žiadosť o prepustenie z väzby na slobodu opäť zamietol. Podľa § 80 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol žiadosť sťažovateľky o nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka. Proti tomuto uzneseniu podala sťažovateľka 8. októbra 2020 sťažnosť.

16. Napokon rozsudkom okresného súdu bola sťažovateľka uznaná vinnou z obzvlášť závažného zločinu vraždy podľa § 145 ods. 1 a 2 písm. b) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. c) Trestného zákona a bol jej uložený mi trest odňatia slobody vo výmere 12 rokov a 4 mesiacov a na výkon trestu odňatia slobody ju zaradil do ústavu na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých, uložil jej povinnosť nahradiť poškodenej [REDAKOVANÉ] škodu v sume 2 800,30 eur a so zvyškom nároku na náhradu škody odkázal poškodenú na civilný proces (podľa obžaloby mala zavraždiť [REDAKOVANÉ] spolužiaka [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] v jednom z bytových domov na sídlisku [REDAKOVANÉ], pozn.). Proti tomuto rozsudku podala sťažovateľka odvolania proti všetkým jeho výrokom, ktoré doplnil jej obhajca, z dôvodu, že výroky okresného súdu sú nesprávne a jej práva na obhajobu vymedzením skutku v rozsudku sú podstatne odlišné oproti skutku uvedenému v obžalobe.

17. Vo väzbe sa nachádza už 21 mesiacov a tvrdí, že v škole dosahovala výborné študijné výsledky, nebola nikdy trestaná a ani priestupkovo postihnutá, žila riadnym životom a v jej dovedajšom živote a ani počas celého obdobia trvania jej väzby sa neprejavili žiadne známky agresie, brutality ani konfliktnosti. Poukazuje aj na znalecký posudok znalca, podľa ktorého jej pobyt na slobode nepovažuje za nebezpečný pre spoločnosť.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

18. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľky postupom okresného súdu a jeho opatreniami a uzneseniami prijatými na hlavných pojednávaniach v čase od 26. júna 2020 do 25. septembra 2020:

19. Ústavný súd pri svojej rozhodovacej činnosti opakovane zdôrazňuje, že trestné konanie je od svojho začiatku až do konca procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií pre ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat pochybenia znamenajúce porušenia práv a slobôd, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu (napr. II. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, IV. ÚS 76/05, IV. ÚS 220/07). Platná právna úprava trestného konania umožňuje aj v nasledujúcich štádiách trestného konania v rámci uplatnenia práva na obhajobu (obžalovaným) domáhať sa právne účinným spôsobom ochrany práv, a to na hlavnom pojednávaní, prípadne prostredníctvom riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov. V rámci práva na obhajobu možno uplatniť aj argumentáciu, ktorá sa dotýka zákonnosti postupu orgánov činných v trestnom konaní v rámci prípravného konania na hlavnom pojednávaní pred prvostupňovým súdom, prípadne využitím opravných prostriedkov (odvolania a dovolania) v trestnom konaní.

20. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o namietaných porušeníach ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv a slobôd je založená na princípe subsidiarity. Princíp subsidiarity znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať iba tými ústavnými sťažnosťami, ak sa sťažovateľ nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti domáhať ochrany svojich práv prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného

práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a predtým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04). Zmyslom a účelom tejto zásady je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Ústavný súd nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov a nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Ústavné súdnictvo je vybudované predovšetkým na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených. V prebiehajúcom trestnom konaní po podaní obžaloby, ktoré bolo začaté a prebieha na prvom stupni, ako je to v prípade sťažovateľky, možno i prípadné protiústavné procesné vady napraviť v rámci celého konania obvyklým a zákonom predvídateľným spôsobom, a to predovšetkým samotnými všeobecnými súdmi. Ingerenciu ústavného súdu do rozhodovania orgánov činných v trestnom konaní je preto v súdnom trestnom konaní po podaní obžaloby potrebné považovať za neprípustnú. Vo všetkých fázach súdneho trestného konania mohla/môže sťažovateľka namietať porušenie svojich práv na nadriadených súdoch v odvolaní proti rozsudku okresného súdu alebo dovolaní proti rozsudku nadriadeného krajského súdu.

21. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany tých základných práv alebo slobôd, porušenie ktorých namieta, sa mohol sťažovateľ domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonom upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (m. m. I. ÚS 6/04, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06, III. ÚS 42/07).

22. Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

23. Ak sťažovateľka tvrdí, že nezákonným procesným postupom okresného súdu a uvedenými opatreniami a uzneseniami okresného súdu na hlavných pojednávaniach od 26. júna 2020 do 25. septembra 2020 mala byť poškodená na svojich právach označených v záhlaví jej ústavnej sťažnosti a tiež zjavne mala byť i znevýhodnená oproti strane obžaloby (skutočnosťami spolu uvedenými v bodoch 7 až 13 a 15), bolo by v rozpore s už uvedeným princípom subsidiarity, ak by mal tieto tvrdenia sťažovateľky osobitne a predčasne posudzovať aj ústavný súd ešte pred príslušným všeobecným súdom (odvolacím, resp. dovolacím súdom).

24. Ústavný súd teda konštatuje, že nie sú splnené podmienky na konanie o námietkach sťažovateľky uvedených v ústavnej sťažnosti vo vzťahu k namietanému postupu a rozhodnutiam okresného súdu, a to vylučuje právomoc ústavného súdu na prieskum ústavnou sťažnosťou prezentovaného porušenia označených práv sťažovateľky. Preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľky napadnutým postupom okresného súdu v spojení s uznesením krajského súdu pri rozhodovaní o väzbe (k bodom 4, 5 a 14):

25. Predmetom konania pred ústavným súdom v tejto časti bolo posúdiť aj ústavnosť sťažovateľkou tvrdeného zásahu do jej označených práv podľa ústavy, dohovoru a Dohovoru o právach dieťaťa postupom okresného súdu a krajského súdu pri rozhodovaní o jej žiadosti o prepustenie z väzby, ktoré hodnotí ako neprimerane dlhé a nezodpovedajúce požiadavke neodkladnosti. Pri posudzovaní neodkladnosti alebo urýchlenosti rozhodovania o zákonnosti väzby ústavný súd v danom prípade vychádzal predovšetkým z jej petitu a obsahu ústavnej sťažnosti.

26. Ústavný súd ab ante poukazuje na to, že jeho úlohou nie je preskúmať správnosť skutkových a právnych záverov, o ktoré všeobecné súdy založili svoje rozhodnutia, resp. odpovedať na otázku, či sťažovateľ mal byť ponechaný vo väzbe alebo či malo byť jeho žiadosti o prepustenie z väzby vyhovené. Úloha ústavného súdu sa má v danom prípade obmedziť na posúdenie otázky, či sa všeobecné súdy s právne relevantnou argumentáciou sťažovateľa vysporiadali adekvátne a preskúmateľne a či je tak odôvodnenie ich rozhodnutia ústavnoprávne akceptovateľné (I. ÚS 160/2019). Súdne konanie v súvislosti s rozhodovaním o zákonnosti väzby musí poskytovať určité garancie procesnej povahy, ktoré sú vyjadrené v čl. 6 dohovoru. So zreteľom na to, že čl. 6 dohovoru sa nevzťahuje na konanie o rozhodovaní o väzbe, procesné záruky tu uvedené nemožno bez ďalšieho uplatniť aj v prípade čl. 5 ods. 4 dohovoru (konanie o návrhu na prepustenie z väzby), no určité základné procesné záruky sa musia poskytovať aj v konaní podľa čl. 5 ods. 4, i keď nemusia byť nutne rovnaké ako tie, ktoré vyplývajú z čl. 6 (II. ÚS 108/08, II. ÚS 266/2013). Právo obvineného na obhajobu ako súčasť práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru treba považovať nepochybne aj za súčasť konania o väzbe. Treba ho teda považovať za súčasť procesných práv obvineného aj podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, resp. čl. 17 ústavy. Povinnosťou všeobecných súdov je umožniť obvinenému uplatnenie práva na obhajobu tak, aby sa zachoval jeho reálny obsah a zmysel. Inak by totiž toto právo nebolo možné považovať za reálne, ale iba za teoretické, resp. iluzórne. Výklad príslušných ustanovení dotknutých právnych predpisov musí byť preto taký, aby uplatnenie práva na obhajobu v konaní o väzbe sa obvinenému reálne umožnilo (II. ÚS 116/2011, II. ÚS 266/2013).

27. Pokiaľ ide o sťažovateľkou formulovanú námietku porušenia čl. 5 ods. 3 dohovoru, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 a 2 dohovoru a námietky priet'ahov v konaní o rozhodovaní o jej návrhu na prepustenie z väzby, ústavný súd hic et nunc uvádza, že:

a) procesné garancie súdnej kontroly väzby v nasledujúcich štádiách väzobného rozhodovania (napr. preskúmanie žiadosti o prepustenie z väzby, rozhodovanie o predĺžení väzby) poskytuje čl. 5 ods. 4 dohovoru, nie čl. 5 ods. 3 dohovoru, ktorý je aplikovateľný v rámci primárneho rozhodovania o vzatí do väzby,

b) ustanovenia čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3, ako aj čl. 6 ods. 1 a 2 dohovoru sú ratione materiae spravidla súčasťou rozhodovania vo veci samej. V prípade rozhodovania o väzbe (o jej ďalšom trvaní) práva vyplývajúce z týchto ustanovení treba považovať za súčasť čl. 17 ústavy, resp. čl. 5 dohovoru. Možnosť porušenia týchto ustanovení ústavy a dohovoru v konaní o väzbe prima facie neprichádza do úvahy (III. ÚS 646/2017, II. ÚS 111/2018, II. ÚS 564/2018, II. ÚS 301/2020),

c) priet'ahy v rozhodovaní o väzbe spôsobené orgánmi činnými v trestnom konaní nemajú za následok prepustenie obvineného z väzby. Nesprávny procesný postup orgánov činných v trestnom konaní pri rozhodovaní o väzbe nemôže sám osebe vyvolať pominutie dôvodu na ďalšie trvanie väzby v zmysle § 79 ods. 1 Trestného poriadku, a teda zakladať dôvod na prepustenie z väzby. Existencia väzobných dôvodov je otázkou vecného prieskumu, preto je potrebné rozlišovať medzi vecnými dôvodmi trvania väzby (teda zákonnosťou väzby) a procesným postupom orgánov činných v trestnom konaní pri rozhodovaní o žiadosti o prepustenie z väzby, pričom tieto sa navzájom neovplyvňujú (II. ÚS 80/2015, II. ÚS 277/2015, II. ÚS 567/2017, II. ÚS 318/2018). Dôvodom na prepustenie z väzby sú priet'ahy v konaní vo veci samej. Naproti tomu pomalé rozhodovanie o väzbe, resp. o jej ďalšom trvaní spravidla nie je dôvodom na zrušenie väzobného rozhodnutia všeobecného súdu a prepustenie obvineného z väzby.

28. Sťažovateľka tvrdí, že rozhodnutie o prepustení z väzby trvalo v ostatnom prípade spolu 34 dní, čím boli porušené jej označené práva podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a práva podľa čl. 5 ods. 1 a 3 dohovoru.

29. Požiadavka rozhodovať vo väzobných veciach prednostne a urýchlene je vyjadrená výslovne v § 2 ods. 6 Trestného poriadku, podľa ktorého ak tento zákon neustanovuje inak, orgány činné v trestnom konaní a súdy konajú z úradnej povinnosti. Väzobné veci sú povinné vybavovať prednostne a urýchlene. Rovnako požiadavku neodkladnosti rozhodovania o žiadosti o prepustenie ustanovuje výslovne aj § 79 ods. 3 Trestného poriadku, v ktorom sa uvádza, že o takej žiadosti sa musí rozhodnúť bez meškania. V texte čl. 5 ods. 4 dohovoru použitý anglický výraz „speedlly“ a francúzsky výraz „a bref délai“ (v slovenskom preklade „urýchlene“) jasne indikuje, čo musí byť v danom prípade hlavným predmetom záujmu. Aké časové obdobia budú akceptovateľné a aké nie, bude zrejme závisieť od konkrétnych okolností (Bezichicri z roku 1989, A-164, bod 21, Neumeister z roku 1968. A-8. bod 24 a Sanchez - Reisse z roku 1986. A-107, bod 55).

30. Ústavný súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou (v rámci ktorej sa zaoberal požiadavkou urýchlenosti rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby z hľadiska čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a tiež z hľadiska čl. 5 ods. 4 dohovoru) už v minulosti opakovane uviedol, že jednotlivé lehoty sa z hľadiska požiadaviek neodkladnosti alebo urýchlenosti rozhodovania posudzujú podľa všetkých okolností prípadu. V zásade však požiadavke neodkladnosti rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby v zmysle čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy, resp. čl. 5 ods. 4 dohovoru nezodpovedá lehota počítaná na mesiace, ale na týždne. Tejto požiadavke preto spravidla zodpovedá lehota konania nepresahujúca na jednom stupni súdu dobu jedného mesiaca (m. m. III. ÚS 255/03, IV. ÚS 253/05, III. ÚS 345/06, II. ÚS 177/2016, I. ÚS 540/2017, I. ÚS 58/2017, I. ÚS 63/2018, I. ÚS 447/2018).

31. S prihliadnutím na uvedené pri posudzovaní ústavnej sťažnosti väzobne stíhanej osoby sa ústavný súd sústredil najmä na argumenty sťažovateľky a posúdenie dĺžky konania pred všeobecnými súdmi v súvislosti s rozhodovaním o jej žiadosti o prepustenie z väzby a tiež s celkovou dĺžkou väzby, ktorú namietala.

32. Ústavný súd preskúmal námietky sťažovateľky a zistil, že nie sú takého ústavnoprávneho rozmeru a intenzity, aby si uvedená situácia vyžadovala nutný zásah ústavného súdu do veci a vyslovenie porušenia jej označených práv.

33. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu štátu (v posudzovanom prípade ide o krajský súd rozhodujúci o uznesení okresného súdu týkajúceho sa zákonnosti väzby) nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (II. ÚS 70/00, IV. ÚS 66/02, I. ÚS 56/03, III. ÚS 77/05, III. ÚS 198/07). K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti, nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09, m. m. IV. ÚS 62/08, I. ÚS 165/2015).

34. Okresnému súdu bol doručený návrh sťažovateľky na prepustenie z väzby na slobodu 20. mája 2020 o 21:17:11 h, o ktorom okresný súd uznesením č. k. 36Tk 4/2019 z 29. mája 2020 rozhodol na hlavnom pojednávaní tak, že žiadosť sťažovateľky o prepustenie z väzby na slobodu zamietol. Uznesenie nebolo sťažovateľke a zákonným zástupcom doručované, pretože boli prítomní na hlavnom pojednávaní a jej obhajcovi (ktorý ju zastupuje v aj konaní pred ústavným súdom) bolo odoslané 4. júna 2020, ktoré prevzal 8. júna 2020. Odôvodnená sťažnosť obhajcu sťažovateľky bola okresnému súdu doručená 16. júna 2020, matke sťažovateľky 19. júna 2020. Dňa 17. júna 2020 nariadil termín neverejného zasadnutia na 23. jún 2020. Predtým 16. júna 2020 krajský súd vyzval ďalších dvoch obhajcov (Mgr. Misároša a JUDr. Lipšica,), matku a sestru sťažovateľky na odôvodnenie podaných sťažností v lehote najneskôr do 19. júna 2020. Dňa 16. júna 2020 bolo zaslané krajskej prokuratúre odôvodnenie sťažností obhajcu Mgr. Karmana a otca sťažovateľky, ktorá ho prevzala 18. júna 2020. Dňa 17. júna 2020 bolo krajskému súdu doručené vyjadrenie poškodených k sťažnostiam sťažovateľky a jej obhajcov, ktoré 19. júna 2020 zaslal sťažovateľke (prevzala ho 22. júna 2020), obhajcom Mgr. Karmanovi a JUDr. Lipšicovi (prevzali 16. júna 2020) a krajskej prokuratúre (prevzala 22. júna 2020). Dňa 22. júna 2020 o 00:38:02 h doručil obhajca Mgr. Karman vyjadrenie k vyjadreniu poškodených. Dňa 23. júna 2020 krajský súd na neverejnom zasadnutí zamietol sťažnosti sťažovateľky a jej obhajcov, ako aj žiadosť o nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka. Spis bol okresnému súdu zaslaný 24. júna 2020 a doručený 25. júna 2020. Zároveň krajský súd požiadal o opätovné predloženie spisu po hlavnom pojednávaní 26. júna 2020 pre účely vypracovania uznesenia. Spis bol opätovne predložený krajskému súdu 29. júna 2020, uznesenie bolo zaslané sťažovateľke a obhajcovi 6. júla 2020, sťažovateľka a obhajca JUDr. Lipšic uznesenie prevzali 8. júla 2020 a obhajca Mgr. Karman a obhajca Mgr. Misároš 7. júla 2020.

35. Z uvedeného vyplýva, že okresný súd (aj krajský súd) konali o žiadosti sťažovateľky o prepustenie z väzby urýchlene a celková doba rozhodovania je ústavne akceptovateľná. Nepresiahla na jednom stupni súdu dobu jedného mesiaca a ani nečinnosť trvajúcu niekoľko

týždňov a navyše súdy konali v tom čase už aj vo veci samej na hlavnom pojednávaní. Argumenty sťažovateľky tak podľa názoru ústavného súdu nie sú dôvodné.

36. Čo sa týka celkovej dĺžky väzby u mladistvej, sťažovateľka tvrdí, že je neprimeraná, pretože v čase rozhodovania ústavného súdu je vo väzbe už 21 mesiacov. Ako príklad uvádza aj judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá mala byť aplikovaná na jej prípad (pozri bod 11, rozhodnutia ESLP Nart proti Turecku, rozsudok ESLP zo 6. 5. 2008, č. 20817/04, § 30 až § 35). Tu však išlo o iný a navyše výnimočný prípad v tom, že vyslovenie porušenia práva mladistvého vo väzbe bolo práve z dôvodu, že mladistvý bol umiestnený do väznice s dospelým väzňom, čo nemožno porovnávať s vecou sťažovateľky.

37. Je pravdou, že u mladistvého je väzba úplne mimoriadny zaistovací prostriedok za situácie, keď účel väzby nie je možné dosiahnuť žiadnym iným opatrením. Náhla strata slobody na mladistvého pritom veľmi negatívne pôsobí, čo má vplyv na ďalšie formovanie jeho osobnosti a na celý jeho psychický stav. Všeobecné súdy však nezhľadli relevantné dôvody na prepustenie z väzby a ani celková lehota trvania väzby zjavne ešte nepresiahla zákonom, t. j. Trestným poriadkom v § 76 stanovené mantinely. Ústavný súd preto nemôže vstupovať do tohto procesu, aj keby mohol uznať sťažovateľkinu námietku za správnu.

38. Neobstojí tiež tvrdenie, že súdy vo svojich rozhodnutiach nevykonali test proporcionality väzby, keď súd rozhoduje o možnosti nahradenia väzby obligatórne dohľadom probačného a mediačného úradníka, resp. pri iných navrhovaných inštitútoch nahradenia väzby. Obžalovaná sťažovateľka je stíhaná pre mimoriadne závažnú trestnú činnosť (obzvlášť závažný zločin vraždy), ktorú mala spáchať mimoriadne brutálnym spôsobom voči osobe blízkeho kamaráta v silnom afekte. Pokiaľ ide o závery znalca z odvetvia psychiatrie, že z medicínskeho hľadiska znalec nepovažuje pobyt sťažovateľky na slobode za nebezpečný, treba možno uviesť, že trestný súd nie je viazaný závermi znaleckého dokazovania, tieto majú len odporúčací charakter. Navyše, znalec sa k osobe obžalovanej mladistvej vyjadroval najmä v tom smere, či je u nej účelné uložiť ochranné opatrenie, a nie, či je možné u nej nahradiť väzbu miernejšími prostriedkami.

39. Základné právo podľa čl. 17 ods. 2 ústavy vo svojom znení odkazuje na zákon, a preto pri posudzovaní otázky jeho rešpektovania alebo porušenia musí brať ústavný súd do úvahy zákonnú úpravu a jej aplikáciu príslušným orgánom. Rovnako aj z čl. 17 ods. 5 ústavy vyplýva, že do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom. Príslušná zákonná úprava obsiahnutá predovšetkým v Trestnom poriadku je tak integrálnou súčasťou ústavného rámca zaručenej osobnej slobody (II. ÚS 55/98). Obdobne aj čl. 5 ods. 1 dohovoru vyžaduje, aby k pozbaveniu osobnej slobody došlo „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“ a každé dohovorom prípustné pozbavenie osobnej slobody [čl. 5 ods. 1 písm. a) až f)] musí byť „zákonné“. Dohovor tu teda priamo odkazuje na vnútroštátne právo, a preto rešpektovanie tohto práva je integrálnou súčasťou záväzkov zmluvných štátov (Lukanov v. Bulharsko z 20. 3. 1997, bod 43).

40. Napokon ústavný súd preskúmal obsah odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu z hľadiska jeho ústavnoprávnej akceptovateľnosti. Za arbitrárne je potrebné považovať rozhodnutie všeobecného súdu, keď všeobecný súd svoj právny názor nezdôvodnil zo všetkých zákonných hľadísk, ktoré v danej veci prichádzajú do úvahy (I. ÚS 154/2005).

41. Ústavný súd je toho názoru, že odôvodnenie napadnutého uznesenia krajského súdu (na 24 stranách, ktoré nepochybne je známe sťažovateľke a jej zástupcom) obstojí z hľadiska procesných záruk spravodlivého procesu, ktoré sú implicitnou súčasťou označeného základného práva na osobnú slobodu. Nesúhlas sťažovateľky s právnym názorom krajského súdu vysloveným v jej veci však nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právnym názorom krajského súdu svojím vlastným.

42. Väzba je najzávažnejším zásahom do osobnej slobody a do práv obvineného. Keďže ide o najzávažnejší zásah, vyžaduje po celý čas súdnu kontrolu ústavnosti a zákonnosti (mutatis mutandis III. ÚS 26/01). Je výsostným právom, ale aj povinnosťou všeobecného súdu skúmať všetky okolnosti spôsobilé vyvrátiť alebo potvrdiť existenciu skutočného verejného záujmu odôvodňujúceho so zreteľom na prezumpciu nevinu výnimku z pravidla rešpektovania osobnej slobody a uviesť ich v rozhodnutiach o väzbe (Toth c. Rakúsko z 12. 12. 1991). Právomoc ústavného súdu na rozhodovanie vo väzobných veciach predpokladá výlučne skúmanie toho, či sa v konaní pred väzobnými súdmi dodržali ústavno-procesné princípy takého obmedzenia osobnej slobody, akým je väzba obvineného (II. ÚS 76/02, IV. ÚS 83/03, IV. ÚS 171/03), čo v danom prípade splnené bolo.

43. Z odôvodnenia uznesenia krajského súdu vo vzťahu k zákonom predpokladanému ďalšiemu zotrvaníu sťažovateľky vo výkone väzby nevyplýva nič, čo by signalizovalo arbitrárny alebo zjavne neopodstatnený výklad relevantnej zákonnej úpravy vo veci konajúcimi súdmi vrátane právnej úpravy práva na slobodu a bezpečnosť podľa dohovoru a Dohovoru o právach dieťaťa s dôsledkom porušenia sťažovateľkou označených práv s jej ďalším nezákonným zotrvaním vo výkone väzby.

44. Na základe uvedených dôvodov vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu krajského súdu ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

45. Sťažovateľka, citujúc § 62 zákona o ústavnom súde, § 325 ods. 1 a 2 písm. d) Civilného sporového poriadku a § 130 zákona o ústavnom súde, žiadala ústavný súd vydať dočasné opatrenie vo vzťahu k okresnému súdu po jeho rozhodnutí o vine sťažovateľky. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol, nebolo už potrebné osobitne sa zaoberať návrhom na vydanie dočasného opatrenia prepustením sťažovateľky z väzby.

46. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo už bez právneho významu zaoberať sa s ďalšími nastolenými požiadavkami sťažovateľky v ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. apríla 2021

Peter Molnár
predseda senátu